

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefranklanih pism ne sprejemamo. Izšaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din. za izposojnino 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglašuje po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. čk. rač. 11.153. Telefon 3172

Toleranca temelj kulture

Ko listamo po zgodovini minulih stoletij, reagiramo z vso ogorčenostjo predvsem na tiste dogodke, kjer je triumfirala barbarska krivičnost nad usodo bednih in preganjenih. Če se že skušamo živeti v krvoločne napade plemen, ki so bila prisiljena v osvojevalne boje radi primanjkanja kruha in prostora ter razumeti njihove plenilne pohode kot žalostno nujnost za ohranitev lastnih življenjskih možnosti, nam je pa nemogoče dopuščati ta kriterij vsepovsod, kjer so celi narodi ali posamezniki preganjali svojega bližnjega radi njegovega narodnega, verskega, političnega ali znanstvenega prepričanja.

Mučenje prvih kristjanov, zažiganje čarovnic, preganjanje in trpinčenje znanstvenih in verskih reformatorjev ter nedogledna vrsta justičnih umorov nad ljudmi obsojenega političnega in narodnega prepričanja, so gotovo najžalostnejša poglavja človeške kulture, ki vzbujajo v vsakem poštenem človeku gnus in obsojanje.

Nihče ne more zahtevati zase častnega naslova kulturnosti, če ne nosi v srcu plemenitega spoštovanja do poštenega prepričanja svojega sočloveka. Strpljivost v dejanju in besedi je prvi pogoj vsake kulture, je pa obenem tudi njen najlepši cvet.

Koliko nedolžne krvi je moralo biti prelite, preden so se narodi povzdignili na ono stopnjo kulture, kjer vlada strpljivost kot osnovno načelo slehernega družabnega sožitja. Res je, da skušajo razni fanatični dogmatiki tudi v najkulturnejših demokratskih državah pretrgati te kulturne vezi, zadevajo pa pri tem na energično odklanjanje vse poštene javnosti, ki se predobro zaveda, da bi bila sicer sproščena pogubonosna sila, izvirajoča iz najnižjih nagonov človeške narave ter upropaščujoča vse, kar si je človeštvo v tisočletnih naporih, v potokih krvi ter v morju trpljenja in muk pridobilo kot svojo najvišjo kulturno dobro.

Z največjo skrbjo za bodočnost človeštva moramo naj ugotoviti, da smo že stopili s ponosne višine na pogubno strmino, ki vodi navzdol in nazaj v one temne dobe, ko si zaman mledoval za trohico spoštovanja napram svojem prepričanju, ko je bil drugorodec izpostavljen barbarskim napadom, ne da bi mu družabne ustanove nudile najmanjšo zaščito v njegovem obupnem položaju.

Zadnje desetletje nam kaže Evropa strahotno sliko najbolj barbarske nestrpnosti, ki se kaže vsepovsod v verskem, plemenskem in političnem življenju sodobnega človeštva.

Posledice tega stanja se ne dajo pregledati. Narodni, verski in socialni boji na gospodarsko že itak razmazanem terenu našega planeta bi pomenili ob današnji rafinirani tehniki padec v strahotne čase najtemnejših zgodovinskih dob.

To razmišljanje nam je vsiljeno po nekaterih dejstvih, ki kažejo, da se ta barbarska miselnost netolerantnosti zajeda tudi že v naše narodno telo. Zaznali smo za primere verske in narodne nestrpnosti v naši Sloveniji in to v takih okoliščinah, ki pomenjajo same na sebi hudo oteževalno primerov samih.

Ne glede na to, da grozi s tem prizadetim tovaršem občutna gmotna škoda, povzdigniti moramo svoj glas proti takim poskusom zlasti z moralnega statističnega, ker ne smemo nikdar k tujemu grehu molčati in ker ne smemo dopustiti, da se bo krivica med nami bohotno razkošila ter začela izpodjedati pravne temelje našega ljudstva. Brez ozira na to, da so se začeli izvajati ti primeri verske in narodne nestrpnosti nad učitelji, imamo kot vzgojitelji vso pravico in dolžnost, zaustaviti strupen val, ki bi naj se razlil med naše ljudi, naj bi bil pa prizadet kdor koli. V takem dušnem ozračju je sleherni vzgojni delo iluzorno. Demonske sile, ki bi jo sprostile tak kulturni barbarizmi v našem narodnem občestvu, se ne bomo z lepa rešili, preplavila bo nas in vse naše vzgojno stremeljenje. Taka nestrpnost se ne da zagovarjati z nobenim argumentom. Kaj nam pomaga, če pridobimo s tem nekaj mest za svoje ožje sorodnike in sovražnike, ko pa utrpimo morala našega naroda nepopravljivo škodo.

Koncem koncev je pa tudi ta argument sam na sebi zelo dvomljive vrednosti. Mi Slovenci smo v Jugoslaviji zadnji, ki bi si imeli obetati kakršne koli koristi od take nestrpnosti. Če nam bodo hoteli vračati naši bratje z isto mero in z isto kulturno brezobzirnostjo, bo končala bilanca naše nestrpnosti za nas zelo pasivno. Pa tudi izven meja naše države si morejo služiti neštevilni Slovenci svoj kruh le do tedaj, dokler jih ne doseže slava tujega narodnega in verskega fanatizma, o katerem mislimo, da smemo pričakovati doma dobrih sadov. Pravičnost in poštenje sta še vedno najboljša načela za vsako narodno in mednarodno politiko. Za male narode velja ta princip v podvojeni meri in zato mislimo učitelji, da z moralnim zdravjem v svoji sredini najbolj varujemo tudi naše verske, kulturne,

Naše osnovno šolstvo

Že dalj časa se v vsej javnosti mnogo govori in piše o našem šolstvu in učiteljstvu, in se pri tem iznašajo najsmelejše in neutemeljene trditve. Kritizirajo se smer in snov pouka, način pouka, še bolj pa, in to je skoraj edini in glavni cilj, da se umetno napravi nerazpoloženje proti učiteljstvu. Kakšni motivi vodijo iniciatorje gonje proti učiteljstvu, so vsem znani — so predvsem političnega značaja. Pri tem se seveda objektivnost in pravičnost pozabljata, ker ne gre za stvar samo, to je izboljšanje našega šolstva, nego je cilj ta, da se uvede v šolo politični duh, oziroma politično-prosvetna načela odločujočih činiteljev. Ako so pa ta v skladu z obstoječimi in uzakonjenimi smernicami našega šolstva ter z interesi naroda, ni mogoče trditi. Resnica je, da skuša vsaka vodilna politična struja navreči vsemu narodu, v prosvetnih pogledih šolstvu, svoj nazor in je v tem vsako delo politikov upravičeno, ako je to zahteva naroda, se vrši v okviru zakonov in na pravem torišču — to je na političnem polju. Šele z uzakonitvijo teh načel se more pričeti s sankcijami proti učiteljstvu, ako zakona ne izvaja. Često se pa skušajo uvesti v naše šolstvo nazori, ki nimajo podlage v obstoječih zakonih. Takrat se poskušajo preko zakona, s pritiskom na učiteljstvo, uvesti v šolo ta načela.

Dejstvo je, da morajo veljati za merilo učiteljskega dela edino zakoni, s katerimi je reguliran njegov odnos do šole in prosvete. V sedanjih »prosvetnih« borbi to merilo ne pride v poštev, ker bi popolnoma opravičilo učiteljevo delo in stav njegove stanovske organizacije JUU. Ker se zakoni ne smejo odkrito grajati, zato je treba z neresničnimi in tendencioznimi napadi, onemogočiti učiteljstvo.

Ves sklop očitkov, nanašajočih se na šolo in učiteljstvo, moremo razdeliti na dve poglavji:

a) Idejna usmeritev šole, ki je predvsem izraz političnih teženj in kulturnega nazora zakonodajavca.

b) Kvaliteta vzgoje in pouka, ki je odvisna od strokovne izobrazbe učiteljstva, materialnih sredstev in kulturnega narodovega nivoja.

Idejna usmeritev šole je določena z »Zakonom o narodnih šolah«. Kakor smo že omenili, je vsak zakon izraz političnih in kulturnih teženj zakonodajavca. To velja v največji meri za zakon o šolstvu, ki regulira vso narodovo izobrazbo in kulturo. Šola je torej najjačji nosilec stremeljenj in nazorov zakonodajavca, v cilju, da si zagotovi narodov naraščaj in njegovo bodočnost.

Politične, duhovne in kulturne razlike v naši državi so onemogočale 11 let sestavo enotnega zakona o šolah. Napadi na učiteljstvo so izraz nesoglasanja s tem zakonom, zlasti s čl. 1., ki uvaža narodnostno vzgojo v pravcu narodnega edinstva.

Narodno edinstvo je ono osrednje vprašanje in vzrok političnih razračunavanj. Zato ni čudno, ako se vlačijo šolstvo v politiko — ni pa pošteno, da se zapostavlja učiteljstvo radi uzakonjenega načela, čeprav, priznamo, ga je samo iskreno osvojilo. Še laže je preganjanje onega dela učiteljstva, ki je sledilo čl. 1. zakona o narodnih šolah tudi v izvedenjskem delovanju, ker se smatra vsako prosvetno delo za politično.

Ker je uzakonjeno načelo narodnega edinstva, je prikrojena temu smotru tudi učna snov. Ta se odraža iz učnih načrtov in učbenikov. Pri učnem načrtu se more kritizirati vsebina, obseg in razporeditev učne stvarine. — Iz tega je razvidno, da je učna snov točno določena in je učiteljstvo v tem pogledu svobodno samo v izbiri obsega snovi in razporeditve stvarine.

politične in gospodarske koristi. Naša trdna namera je, da se bomo postavili po robu vsakemu povratku v barbarske čase raznih nestrpnosti. S tem pravim temeljem stoji in pade vsako človeško občestvo, edino na takem temelju moramo graditi svoj narodni obstanek.

Sicer smo prepričani, da ni nikomur postlano niti s cvetjem niti z lavorikami, kdor dviga sredi razbesnelih človeških strasti glas poštenja in pravice. Toda čim hujša je ta nevarnost, tem nujnejši je apel na pozitivne sile naroda in posameznika. Če bi vse odpovedalo, učiteljstvo mora vztrajati v tej svoji misiji. Zato bomo pobijali v lastnih vrstah vsak poskus iztirjenja na spolzka pota nestrpnosti in maščevalnosti, da ne zapademo neresnosti onega, ki pridiguje vodo za druge, a sam pije vino.

Hočemo biti strpni, da lahko učinkovito pobijamo nestrpnost, kjer koli se pokaže. Geslo »brat mi mio koje vere bio« ne more biti učiteljstvu samo udarnica za slavnostne prilike, marveč edina pot, ki vodi k poglobljeni kulturi Jugoslavije in preko nje k bratskemu sodelovanju celotnega človeštva na vseh kulturnih popriščih.

Tudi čitanke so predpisane in jih mora učiteljstvo uporabljati take, kakršne so.

c) Za druge očitke proti šoli in učiteljstvu moremo smatrati, da so kakovostnega značaja.

Najprej ugotavljamo, da je šola odraz svoje dobe. Tako se dobra ali slaba gospodarska leta javljajo na vseh področjih družabnega življenja. V dobrih časih se zidajo bolnice, kolodvori, gradijo železnice, ceste in mostovi, ustanavljajo knjižnice in tiskajo boljše in luksuznejše knjige. V ves ta gospodarski kompleks je vtisnjena tudi šola. Ni mogoče v neprimernih in nehygienskih prostorih, ob pomanjkanju knjig in učil, doseči zaželeni smoter. Iz sličnih razlogov umirajo bolniki po bolnicah in vendar nihče ne dolži zdravnikov. Vsak vrši svoje delo v možno stih razmer.

Iz gospodarske stiske ni izzvezo učiteljstvo. Redukcije plač (delna vrnitev prejemkov ni zadostna) niso tvorili elementi v učiteljevem življenju in delu. Plače, ki komaj omogočajo revno preživljanje, ne morejo zadovoljiti kulturnih in poklicnih potreb, kakor: nabava strokovnih knjig, posejanje tečajev in ekskurzij ter nuditi vseh pripomočkov za polklicno izpopolnjevanje.

Pa ne samo premajhni prispevki za šolo in učiteljstvo, tudi nizki kulturni in gospodarski standard naroda onemogoča razvoj šolstva. Slabo oblečeni in nezadostno hranjeni otroci, brez šolskih potrebščin, so največja težkoča pri šolskem delu; iz slabih gospodarskih razmer zrasede odpor do šol. doklad in s tem do šole ne nudi pogojev za sodelovanje staršev s šolo in iz tega izvirajočih prosvetnih uspehov. Starši mrzijo šolo, ker jim je v breme, ne radi pouka samega.

Proti vsem tem nepopolnim činjenicam se bori učiteljstvo, ki pri svojem delu za to ne dobiva nikake podpore, temveč se skuša ta prepad med domom in šolo še s političnim hujskanjem povečati.

Zadeva podrobnih učnih načrtov

»Vranc-Dolganove učne načrte naj Učit. tiskarna založi in jih naj nabavi vsak član JUU.«

Sklep letošnje banovinske skupščine.

Še nikdar ni bilo vprašanje učnih načrtov tako v ospredju, kakor letošnje leto, ko sreški šolski nadzorniki od posameznih učiteljev zahtevajo podrobno izdelane delovne načrte. Ne spuščamo se v razpravo, v koliko je naše šolstvo že ustaljeno tako, da ves trud za izdelavo stalnejših podrobnih načrtov ne bo zaman. Kajti zdi se nam, da še vedno nismo dokončno dognali, kje smo in kaj hočemo z našo šolo. Res imamo normativni učni načrt za osnovno in višjo ljudsko šolo, ki oba sicer upoštevata tudi nekaj sodobnejših pedagoških načel, vendar sta bila in sta še izpostavljena ostri kritiki, ki jo je priznal kmalu po izidu (leta 1934!) tudi Glavni prosvetni svet s tem, da je od naše organizacije zaprosil spreminjalne predloge. Vsa naša društva so takrat sodelovala, posamezniki (zlasti naš znani tov. E. Vranc) so izdelali celotne načrte, ki pa žal še vedno niso prišli v pretres na odločilnih mestih. Tako je uradno zadeva obstala na mrtvi točki.

Centrala JUU v Beogradu je v svoji čuječnosti problemu učnega načrta posvetila svojo pozornost tudi v naprej. Lanski razpis najboljših projektov je imel namen, dobiti vpogled v snovanje učiteljstva samega. Žal je odmev bil pozitiven samo iz Slovenije. Saj sta — kakor znano — prejela 1. nagrado tov. E. Vranc in J. Dolgan, ki sta s svojim okvirnim načrtom letnih delovnih enot prinesla v problem jugoslovanskega učnega načrta za ljudske šole mnogo originalnih misli, ki bodo morale biti upoštevane pri bodočih uradnih načrtih. Okvirni načrt (objavljen v knjigi E. Vrance »Strnjeno šol. delo v teoriji in praksi«, str. 163.) je za osnutke podrobnih učnih načrtov sicer lahko neka rahla osnova, nikakor pa ne nudi dovolj izbire snovi, ki bi po novejših dognanjih »življenjske šole« mogla vplivati na obrazovanje in strnjeno poučevanje v sodobni šoli. Nadzorniki zahtevajo, da naj bodo podrobni učni načrti posameznih šol sestavljeni v skladu s § 44. šol. zakona, ki predpisuje aktivno sodelovanje dece in koncentracijo snovi; za tako sestavljanje večina učiteljstva ni pripravljena! Odkrito priznajmo, da je za tak posel treba mnogo študija vsaj domače literature, poznavanje razmer, problemov, ki so dandanes aktualni, poznavanje otroške narave, zanimanja itd. Vsega tega učiteljstva niso mogli dati, in vendar se celo od novincev (!) zahteva, da predložijo za svoj razred popoln učni načrt, izdelan v vsej podrobnosti, upoštevajoč domače prilike in potrebe. Ali zares more zrasti kaj idealnega in uporabljivega pod takimi pogoji? Morda bo načrt na papirju in v rubrikah lepo spisan, toda kdo pri-

VSEBINA:

Toleranca temelj kulture.

Naše osnovno šolstvo.

Zadeva podrobnih učnih načrtov.

Oprostila sodba predsednika sekcije.

Značilno pismo.

Tov. Tončiču v slovo.

LISTKA: Pomenek z Davorinom Ravljenom. — Zob.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

Metoda vzgoje in pouka še ni potrjena. Dasi sama metoda brez zadostnih materialnih sredstev ne more doseči zaželenih ciljev, je vendar ogledalo razvoja šolstva. Toda pri nas ni odločilna za važnejše in odgovornejše službeno mesto višja strokovna usposobljenost, nego se učiteljstvo ceni, nastavlja, premešča in napreduje po političnih vrlihah, ali vsaj po popolni pasivnosti.

Tako tudi v tem pogledu ne moremo sprejeti očitkov, da smo učitelji krivi pomanjkljive kvalitete vzgoje in pouka.

Pomanjkljivost osnovnega šolstva so torej prirode, ki leži izven učiteljevih moči in odgovornosti. Pač se dajo z objektivnim postopanjem do učiteljstva, s primernimi materialnimi dajatvami in s spoštovanjem zakonov odpraviti. Način pa, kakor se sedaj rešuje prosvetno vprašanje, je zgrešen in poguben. Krik in ropot naj zakrijeta pravo stanje. Sedanja »prosvetna« borba za šolo in učiteljstvo se vodi, kratko rečeno, po geslu: Primite tatul!...

Duje Budak.

čakuje uspehov že samo — zaradi načrta samega!

Vsekakor občutimo vsi na tej »pedagoški prelomnici« (gl. M. Ledinek v »Popotniku« 1936/37!) neko vrzel, ki jo doslej še nihče ni izpolnil!

Katere kulturne vrednote naj neguje sodobna šola, kaj se naj iz sodobnega življenja postavi v današnje šole, da bo res ustrezala zahtevam »Življenjske šole«? Kako se naj normativno določena snov strne z življenjem, da bo vendar ohranila vse zahteve vzgoje in pouka? Kako in kaj je treba sprejeti v podrobni načrt ljudske šole, da bo ostala kontinuiteta starostnih in razvojnih dob otroka?

To so važna vprašanja, ki so za podrobni razpored snovnih vrednot odločilna. Kajti jasno kot beli dan je, da današnja podrobna razvrstitev snovi ne more biti več ista kot je bila tik po vojni, ko so nekatere šole v svoji nacionalni vnemi sestavile nove načrte. Čas hiti in če hočemo šolo resnično približati življenju, ji moramo nuditi tudi novo vsebino.

Učiteljstvo je zato z veseljem pozdravilo namero, da bosta tov. E. Vranc in J. Dolgan poleg svojih okvirnih učnih načrtov objavila tudi podrobne delovne načrte za vsa šolska leta.

Marsikdo je zmajal z glavo, češ — to bo pa šablona! Po predavanjih tov. Vrance skoraj po vseh slovenskih srezih vemo, da je velik nasprotnik šablonskega dela. Toda — podrobni načrt? Ali ga je mogoče prirediti tako, da ne bo mogel služiti za šablono? V svoji iznajdljivosti sta oba avtorja našla način, ki lahko mnogo koristi vsemu učiteljstvu, ne more pa služiti za šablono. Podrobni učni načrt je sestavljen v maksimalnem obsegu ter vsebuje vse ono, kar služi danes lahko splošni izobrazbi širših ljudskih plasti. V strnjeni obliki, deloma v Prihodovih kurzijah je zbranih za vsako šolsko leto toliko delovnih enot, da zadosti vsa snov celotnemu okviru: letni vodilni enoti in to z ozirom na prirodu, gospodarstvo in človeka sedanjosti in preteklosti. Torej: »totalnostno« zajeta slika življenja.

Učni načrt bo zaradi tega zelo obširen (nad 120 strani), kar bo stvarilo samo v korist: vsak bo iz učnih enot izbral za svoj tip šole ono, kar ustreza krajevnim prilikam in potrebam.

S tem bo vsak lahko — ne da bi kratkotalo kopiral oba avtorja — zadostil objektivni snovni vrednosti z ozirom na lastno življenjsko bližino, krajevne razmere in organizacije šole. Zlahka bo v strnjjenih enotah našel možnost združitve z življenjem, preureditev in razvrstitev kulturnih dobrin v posameznih razvojnih dobah, opozorjen bo na razne probleme, ki morajo najti odprta vrata učilnic in uspešno bo prebril vse čeri, ki se mu stavljajo na pot, če ni spretan v sestavljanju modernih učnih načrtov.